

(Законодавни акти)

ДИРЕКТИВИ

ДИРЕКТИВА 2010/64/ЕУ НА ЕВРОПСКИОТ ПАРЛАМЕНТ И НА СОВЕТОТ

од 20 октомври 2010 година

за правото на устен и писмен превод во кривична постапка

ЕВРОПСКИОТ ПАРЛАМЕНТ И СОВЕТОТ НА ЕВРОПСКАТА УНИЈА,

имајќи го предвид Договорот за функционирањето на Европската Унија, а особено точка (б) од вториот потстав од член 82(2) од истиот,

имајќи ја предвид иницијативата на Кралството Белгија, Сојузната Република Германија, Република Естонија, Кралството Шпанија, Република Франција, Република Италија, Големото Војводство Луксембург, Република Унгарија, Република Австрија, Република Португалија, Романија, Република Финска и Кралството Шведска ⁽¹⁾,

по поднесување на нацрт законодавниот акт до националните парламенти,

во согласност со вообичаената законодавна постапка ⁽²⁾,

со оглед на тоа што:

- (1) Унијата си постави за цел да одржува и развива област на слобода, безбедност и правда. Согласно со заклучоците на претседателството на Европскиот совет, одржан во Тампере на 15 и 16 октомври 1999 год., а особено точка 33 од нив, принципот на заемно признавање на пресуди и други одлуки на судските органи треба да се претвори во камен-темелник на судската соработка во граѓанските и кривичните прашања во рамките на Унијата, бидејќи зголеменото заемно признавање и потребното приближување на законодавството би ја олеснило соработката меѓу надлежните органи и судската заштита на индивидуалните права.
- (2) На 29 ноември 2000 год., Советот, во согласност со заклучоците од Тампере, Советот донесен програма на мерки за примена на принципот на заемно признавање на одлуки во кривични прашања ⁽³⁾. Во преамбулата на програмата се наведува дека меѓусебното признавање 'има за цел да ја зајакне соработката меѓу земјите членки, но и да ја подобри заштитата на индивидуалните права'.
- (3) Примената на принципот за заемно признавање на одлуките во кривични прашања претпоставува дека земјите членки имаат взаемна доверба во кривично-правните системи. Опсегот на заемно признавање зависи во голема мера од голем број параметри, кои вклучуваат механизми за заштита на правата на осомничените лица или на обвинетите и општи минимални стандарди потребни за да се олесни примената на принципот на заемно признавање.
- (4) Заемното признавање на одлуки во кривични прашања може да функционира ефикасно само во духот на доверба во кој не само судските органи, туку и сите

¹ Сл. весник С 69, 18.3.2010 година, стр. 1.

² Ставот на Европскиот парламент на 16 јуни 2010 година. (сè уште не е објавен во Службениот весник) и Одлуката на Советот од 7 октомври 2010 година.

³ Сл. весник С 12, 15.1.2001 година, стр. 10.

учесници во кривичната постапка ги прифаќаат одлуките на правосилните органи на другите земји членки како нивни, што укажува не само на довербата во соодветноста на правилата на другите земји членки, но и доверба дека овие правила не се применуваат правилно.

- (5) Член 6 од Европската конвенција за заштита на човековите права и основните слободи (подолу ЕКЗЧП) и член 47 од Повелбата за фундаменталните права на Европската Унија (подолу Повелбата) го прокламираат правото на правично судење. Член 48(2) од Повелбата го гарантира почитувањето на правото на заштита. Оваа директива ги почитува тие права и треба да се применува во согласност со тоа.
- (6) Иако сите земји членки се потписнички на ЕКЗЧП, искуството покажува дека тоа само по себе не обезбедува адекватен степен на доверба во кривично-правните системи на другите земји членки.
- (7) Зајакнувањето на меѓусебната доверба бара последователна примена на правата и гаранциите предвидени во член од ЕКЗЧП. Тоа исто така наметнува, преку оваа директива и други мерки, дополнителен развој во рамките на Сојузот на минималните стандарди утврдени во ЕКЗЧП и во Повелбата.
- (8) Член 82(2) од Договорот за функционирањето на Европската Унија предвидува утврдување на минимални правила кои се применуваат во земјите членки, за да се олесни меѓусебното признавање на пресудите и судските одлуки, како и на полициската и судската соработка во кривични прашања со прекугранична димензија. Точка (б) од вториот потстав од член 82(2) наведува дека 'правата на лицата во кривичната постапка' како една од областите во кои можат да се утврдат минимални правила.
- (9) Општите минимални правила треба да доведат до зголемување на довербата во кривично-правните системи на сите држави, што од своја страна треба да доведе до поефикасна судска соработка во услови на заемна доверба. Такви општи минимални правила треба да се утврдат во областа на усниот и писмениот превод во кривичната постапка.
- (10) На 30 ноември 2009 год., Советот донесе резолуција за патоказ за зајакнување на процедуралните права на осомничени лица или на обвинети во рамките на кривичната постапка ⁽¹⁾. Во патоказот се повикува на етапно прифаќање на мерки во поглед на правото на устен и писмен превод (мерка А), правото на информации за правата и информации за покренати обвиненија (мерка Б), правото на правен совет и правна помош (мерка В), право на контакти со роднини, работодавци и конзуларни служби (мерка Г), и специјални гаранции за осомничени лица или за обвинети, кои се во ранлива положба (мерка Д).
- (11) Во Програмата од Стокхолм, донесена на 10 декември 2009 год., Европскиот совет го поддржа патоказот и го направи дел од Програмата од Стокхолм (точка 2.4). Европскиот совет го истакна неисцрпниот карактер на патоказот, повикувајќи ја Комисијата да разгледа дополнителни елементи на минималните процедурални права на осомничените лица и обвинетите, како на пример претпоставката на невиност за да се поттикне подобро соработката во оваа област.
- (12) Оваа директива се однесува на мерка А од патоказот. таа утврдува општи минимални правила кои ќе се применуваат во областа на усниот и писмениот

¹ Сл. весник С 295, 4.12.2009 година, стр. 1.

превод, со цел зајакнување на заемната доверба меѓу земјите членки.

- (13) Оваа директива се темели на предлогот на Комисијата за Рамковна одлука на Советот за правото на устен и писмен превод во кривичната постапка од 8 јуни 2009 год., и на предлогот на Комисијата за Директива на Европскиот парламент и на Советот за правото на устен и писмен превод во кривичната постапка од 9 март 2010 год.
- (14) Правото на устен и писмен превод за лица кои не зборуваат или него разбираат јазикот на постапката, е утврдено во член 6 од ЕКЗЧП, според значењето во судската практика на Европскиот суд за човекови права. Оваа директива ја олеснува практичната примена на ова право. Затоа, целта на оваа директива е да им се обезбеди на осомничените лица или обвинетите правото на устен и на писмен превод во кривичната постапка со цел да се обезбеди правото на правично судење.
- (15) Предвидените права во оваа директива треба да се применуваат како неопходни придружни мерки за спроведувањето на европска потерница ⁽¹⁾ во границите утврдени во оваа директива. Извршителите земји членки треба да обезбедат и да ги сносат трошоците за устен и писмен превод за бараните лица, кои не зборуваат или не го разбираат јазикот на постапката.
- (16) Во некои земји членки, орган различен од суд кој има овластување во кривични прашања е надлежен да наметнува санкции за релативно мали прекршоци. Таков е случајот на пример, за сообраќајни прекршоци извршени во широк обем и кои можат да се констатираат преку сообраќајна проверка. Во вакви случаи не може да се бара од надлежниот орган да ги гарантира сите права согласно оваа директива. Кога законодавството на земја членка предвидува казна за полесни прекршоци од таков орган и е предвидено право на жалба до суд со надлежност во кривични прашања, оваа директива треба да се применува само за постапка по жалба пред овој суд.
- (17) Оваа директива треба да гарантира дека постои бесплатна и соодветна јазична помош, овозможувајќи им на осомничените лица или обвинетите кои не зборуваат или не го разбираат јазикот на кривичната постапка целосно да го реализираат своето право на заштита, со цел гарантирање на фер постапка.
- (18) На осомничените лица или на обвинетите треба веднаш да им се обезбеди устен превод. Меѓутоа, кога истекува одреден временски период, пред да биде обезбеден устен превод, тоа не треба да претставува кршење на барањето устниот превод да се обезбеди веднаш, ако овој период е во разумни граници во поглед на околностите.
- (19) Контактите меѓу осомничените лица или обвинетите и нивниот бранител треба да бидат преведени во согласност со оваа директива. Осомничените лица или обвинетите треба да можат, *inter alia*, да му ја објаснат на својот бранител својата верзија за настаните, да ги наведат тврдењата со кои не се согласуваат и да го информираат за сите факти, кои треба да се користат за своја одбрана.
- (20) За целите на подготвување на одбраната контактите меѓу осомничените лица или обвинетите и нивниот бранител во директна врска со секаков распит или сослушување во текот на постапката, или со поднесување на тужба или на други

¹ Рамковната одлука 2002/584/ПВР на Советот од 13 јуни 2002 година за европската потерница и процедурите за предавање меѓу земјите членки (Сл. весник L 190, 18.7.2002 година, стр. 1).

процедурални барања, како што се барање за определување гаранција, треба да се преведуваат, кога е потребно, за да се гарантира фер постапка.

- (21) Земјите членки треба да гарантираат дека постои процедура или механизам за проверка дали осомничените лица или обвинетите го зборуваат и разбираат јазикот на кривичната постапка и дали има потреба од помош на устен преведувач. Слична постапка или механизам наметнува дека надлежните органи проверуваат на соодветен начин, вклучувајќи и преку консултации со релативните лица осомничени или обвинети, дали имаат потреба од помош на устен преведувач.
- (22) Усниот и писмениот превод согласно со оваа директива треба да им обезбеди на мајчиниот јазик на осомничените лица или на обвинетите или на кој било друг јазик, кој тие го зборуваат или разбираат, за да им се овозможи целосно да го реализираат своето право на одбрана и за да се гарантира фер постапка.
- (23) Почитувањето на правото на устен и писмен превод утврдено во оваа директива не треба да ги крши другите процедурални права предвидени во националното законодавство.
- (24) Земјите членки треба да обезбедат можност за вршење контрола врз адекватноста на обезбедениот устен и писмен превод, при известувањето на соодветните органи во врска со конкретен случај.
- (25) Осомничените лица или обвинетите, или лицата кои подлежат на постапка за извршување на европска потерница, треба да имаат право да ја оспоруваат одлуката дека нема потреба од устен превод во согласност со постапките во националното законодавство. Ова право не води до обврска за земјите членки да обезбедат посебен механизам или процедура за поднесување на жалби со кои таквата одлука може да се оспори, и не треба да ги крши роковите кои се применуваат за спроведување на европска потерница.
- (26) Кога квалитетот на устен превод се покажува недоволно за гарантирање на правото на фер судење, надлежните органи треба да можат да го променат назначувањето на устен преведувач.
- (27) Обврската за грижа на осомничените лица или обвинетите, кои се во потенцијално ранлива положба, особено поради физичкиот хендикеп, кои ја нарушуваат нивната способност да комуницираат ефикасно, зајакнувајќи го правичното правосудство. Затоа, обвинителството, полицијата и судските органи треба да гарантираат дека тие лица се во состојба да ги извршуваат ефективно своите права утврдени во оваа директива, на пр. земајќи ја предвид секоја евентуална ранливост која ја нарушува способноста на овие лица да ја следат постапката и да бидат разбрани, и преземајќи соодветни мерки за да се гарантираат тие права.
- (28) Кога користат видеоконференциска врска за потребите на устен превод од далечина, надлежните органи треба да можат да ги користат алатките, составени во контекст на европската е-правда (на пр. информации за судови со опрема или прирачници за видеоконференциска врска).
- (29) Оваа директива треба да се оценува врз основа на стекнатото практично искуство. По потреба, таа треба да се измени, за да се подобрат гаранциите, кои таа ги обезбедува.
- (30) Гарантирањето на правична постапка бара документите од суштинско значење

или барем најважните делови од тие документи да бидат преведени за осомничените лица или обвинетите во согласност со оваа директива. Одредени документи треба секогаш да се сметаат за такви од суштинско значење за таа цел и поради тоа треба да бидат преведени, како што секоја одлука за лишување од слобода, секое покренато обвинение или тужба и судска одлука. Надлежните органи на земјите членки одлучуваат по сопствена иницијатива или по барање на осомничените лица или обвинетите или на нивниот бранител, кои други документи се од суштинско значење за гарантирање на правична постапка и кои поради тоа треба исто така да бидат преведени.

- (31) Земјите членки треба да го олеснат пристапот до националните бази на податоци за правни усни и писмени преведувачи, таму каде што такви бази на податоци постојат. Во овој контекст треба да се посвети посебно внимание на целта за обезбедување на пристап до постоечките бази на податоци преку европскиот портал за е-правда, каде што се предвидува повеќегодишниот акциски план во областа на европската е-правда 2009-2013 год., донесен на 27 ноември 2008 год.⁽¹⁾.
- (32) Оваа директива треба да утврди минимални правила. Земјите членки треба да можат да ги прошират правата утврдени во оваа директива, со цел да се обезбеди повисок степен на заштита, исто така, во ситуации кои не се уредуваат изречно со оваа директива. Нивото на заштита никогаш не треба да биде под стандардите утврдени од ЕКЗЧП или Повелбата, согласно со толкувањето во судската практика на Европскиот суд за човекови права или на Судот на Европската Унија.
- (33) Одредбите од оваа директива кои одговараат на гарантираните права во ЕКЗЧП или Повелбата, треба да се толкуваат и применуваат во согласност со тие права согласно со толкувањето во судската практика на Европскиот суд за човекови права или на Судот на Европската Унија.
- (34) Доколку целта на оваа директива, имено утврдувањето на општи минимални правила, не може да се постигне во доволна мера од земјите членки и затоа, поради нејзиниот обем и последици може да биде подобро постигната на ниво на Унијата, Унијата може да донесе мерки во согласност со принципот на супсидијарност, како што е утврден во член 5 од Договорот за Европската Унија. Во согласност со принципот на пропорционалност, утврден во тој член, оваа директива не го надминува неопходното за постигнување на таа цел.
- (35) Во согласност со член 3 од Протоколот (бр. 21) за ставот на Обединетото Кралство и Ирска во поглед на областа на слободата, безбедност и правда, приложен кон Договорот за Европската Унија и кон Договорот за функционирањето на Европската Унија, овие земји членки известиле за својата желба да учествуваат во донесувањето и примената на оваа директива.
- (36) Во согласност со членовите 1 и 2 од Протоколот (бр. 22) за ставот на Данска, приложен кон Договорот за Европската Унија и кон Договорот за функционирањето на Европската Унија, Данска не учествува во донесувањето на оваа директива и не е обврзана со неа, ниту од нејзината примена,

ЈА ДОНЕСОА ОВАА ДИРЕКТИВА:

Член 1

¹ Сл. весник С 75, 31.3.2009 година, стр. 1.

Предмет и опсег

1. Оваа директива ги утврдува правилата за правото на устен и писмен превод во кривичната постапка и во постапката за спроведување на европска потерница.
2. Правото од став 1 се применува за лицата од моментот кога тие се информирани од надлежните органи на земја членка, со официјално известување или на друг начин дека се осомничени или против нив е покренато обвинение за вршење на кривично дела до завршувањето на постапката, што значи конечно решавање на прашањето дали тие извршиле злосторство, вклучувајќи, каде што е применливо, постапката по определување на казна и одлуката донесена при жалба.
3. Кога законодавството на земја членка предвидува казна за полесни прекршоци од страна на орган различен од суд со надлежност за кривични прашања, и кога наметнувањето на таква санкција може да биде обжалено пред таков суд, оваа директива се применува само за постапката по жалба пред овој суд.
4. Оваа директива не влијае на националното законодавство за присуство на бранител на секоја фаза од кривичната постапка, ниту на националното законодавство за правото на пристап на осомниченото лице или на обвинетиот до документи во кривичната постапка.

Член 2

Право на устен превод

1. Земјите членки гарантираат дека на осомничени лица или обвинети, кои не зборуваат или не го разбираат јазикот на соодветната кривична постапка, веднаш им се обезбедува устен превод за време на кривична постапка пред истражувачите и судските органи, вклучувајќи за време на сослушување од страна на полицијата, во текот на сите судски рочишта и на сите потребни времи сослушувања.
2. Земјите членки гарантираат дека кога е потребно за гарантирање на правична постапка се обезбедува устен превод за контактите на осомничените лица или на обвинетите со нивниот бранител во директен контакт на секој распит или сослушување во текот на постапката, или со жалбата или поднесувањето на други процедурални барања.
3. Правото на толкување согласно со ставовите 1 и 2 вклучува адекватна помош за лица со потешкотии во слухот и говорот.
4. Земјите членки гарантираат дека постои процедура или механизам за проверка дали осомничените лица или обвинетите го зборуваат или разбираат јазикот на кривичната постапка и дали имаат потреба од помош на устен преведувач.
5. Земјите членки гарантираат дека во согласност со постапките предвидени со националното законодавство, осомничените лица или обвинетите имаат право да ја оспорат одлуката констатирајќи дека устен превод не е потребен, а кога е обезбеден устен превод, имаат можност да поднесат жалба дали квалитетот на преводот не е доволен за обезбедување на правична постапка.
6. Доколку е соодветно, можат да се користат комуникациски технологии, како видеоконференциска врска, телефон или интернет, освен ако физичкото присуство на устен преведувач не е неопходно за обезбедување на правична постапка.
7. Во постапката за спроведувањето на европска потерница извршителот земја членка гарантира дека надлежните нејзини органи му обезбедуваат устен превод во

согласност со овој член на секое лице кое подлежи на таква постапка, што не зборува или не го разбира јазикот на постапката.

8. Усниот превод обезбеден согласно со овој член е доволно квалитетен за да обезбеди правична постапка, особено обезбедувајќи дека осомничените лица или обвинетите се запознаени со случајот, поведен против нив, и можат да го остварат своето право на одбрана.

Член 3

Право на писмен превод на документи од суштинско значење

1. Земјите членки гарантираат дека на осомничените лица или обвинетите, кои не го разбираат јазикот на соодветната кривична постапка, им се обезбедува во разумен рок писмен превод на сите документи, кои се од суштинско значење за остварување на нивното право на одбрана и за гарантирање на правична постапка.

2. Документите од суштинско значење ја вклучуваат секоја одлука за лишување од слобода, секое покренато обвинение или тужба и секоја судска одлука.

3. Надлежните органи одлучуваат во секој конкретен случај дали некој документ е од суштинско значење. Осомничените лица или обвинетите, или нивниот бранител можат да направат основно барање за таа цел.

4. Нема барање за писмен превод на делови од документи од суштинско значење, кои не се релевантни за обезбедување на можност на осомничените лица или на обвинетите да се запознаат со случајот, поведен против нив.

5. Земјите членки гарантираат дека во согласност со постапките предвидени со националното законодавство, осомничените лица или обвинетите имаат право да ја оспорат одлуката констатирајќи дека писмен превод не е потребен, а кога е обезбеден писмен превод, имаат можност да поднесат жалба дали квалитетот на преводот не е доволен за обезбедување на правична постапка.

6. Во постапка за спроведување на европска потерница, извршителот земја членка гарантира дека компетентните нејзини органи обезбедуваат писмен превод на европската потерница на секое лице кое подлежи на таква постапка, што не го разбира јазикот на која е изготвена или преведена европската потерница од земја членка која ја издава.

7. Како исклучок од општите правила утврдени во ставовите 1, 2, 3, и 6, наместо писмен превод може да се обезбеди устен превод или усно резиме на документите од суштинско значење, под услов овој устен превод или усно резиме да не е во спротивност на правичноста на постапките.

8. Откажувањето од правото на писмен превод на документи наведени во овој член е дозволено при исполнување на барањата, осомничените лица или обвинетите да добиле претходно правен совет или да биле целосно запознаени на друг начин со последиците од ова откажување, и откажувањето да биде еднозначно и направено доброволно.

9. Писмениот превод обезбеден согласно со овој член е доволно квалитетен за да обезбеди правична постапка, особено обезбедувајќи дека осомничените лица или обвинетите се запознаени со случајот, поведен против нив, и можат да го остварат своето право на одбрана.

Член 4

Трошоци за устен и писмен превод

Земјите членки ги снесуваат трошоците за устен и писмен превод, кои произлегуваат од примената на членовите 2 и 3, независно од исходот на постапката.

Член 5

Квалитет на усниот и писмениот превод

1. Земјите членки преземаат конкретни мерки за да гарантираат дека квалитетот на усниот и писмениот превод одговара на барањата наведени во член 2(8) и член 3(9).
2. За да се поттикне адекватноста на усниот и писмениот превод и ефикасниот пристап до нив, земјите членки ќе се стремат да состават регистар или регистри на независни усни и писмени преведувачи со потребните квалификации. Откако ќе бидат составени, овие регистри, кога е соодветно, се ставаат на располагање на бранителот и на соодветните органи.
3. Земјите членки гарантираат дека усните и писмените преведувачи ја почитуваат доверливоста на усните и писмените преводи обезбедени согласно со оваа директива.

Член 6

Обука

Без да е во спротивно со независноста на судскиот систем и разликите во организацијата на судството во Унијата, земјите членки бараат од структурите, кои се одговорни за обуката на судиите, обвинителите и судскиот персонал, кои учествуваат во кривичната постапка, да обрнат посебно внимание на особеностите на контактите остварени со помош на устен преведувач, со цел гарантирање на нивната ефикасност и ефективност.

Член 7

Евидентирање

Земјите членки гарантираат дека кога распитите или сослушувањата на осомничено лице или на обвинет се спроведуваат од истражен или судски орган со помош на устен преведувач согласно со член 2, кога пред таков орган се обезбедува устен превод или устно резиме на документи од суштинско значење согласно со член 3(7), или кога лицето се откажало од правото на писмен превод согласно со член 3(8), појавувањето на овие околности ќе биде забележано користејќи ја постапката за евидентирање во согласност со соодветната земја членка.

Член 8

Запазување на нивото на заштита

Ништо во оваа директива не се толкува како ограничување или отстапување од кое и да е од правата и процедуралните гаранции кои се обезбедени согласно со Европската конвенција за заштита на човековите права и фундаменталните слободи, Повелбата за фундаменталните права на Европската Унија, други соодветни одредби на меѓународното право или законодавството на која и да е земја членка, кое предвидува повисоко ниво на заштита.

Член 9

Транспозиција

1. Земјите членки ги ставаат во сила законите, регулативите и административните

одредби неопходни за усогласување со оваа директива до 27 октомври 2013 год.

2. Земјите членки го доставуваат текстот на овие мерки до Комисијата.

3. Кога земјите членки ги донесуваат тие мерки, тие содржат упатување кон оваа директива или се придружени со такво упатување при нивното официјално објавување. Начините на изготвување на такво упатување се утврдуваат од страна на земјите членки.

Член 10

Извештај

До 27 октомври 2014 год., Комисијата доставува извештај до Европскиот парламент и до Советот извештај за оценка на степенот до кој земјите членки ги преземаат потребните мерки за да се усогласат со оваа директива, придружени, ако е потребно, од законски предлози.

Член 11

Влегување во сила

Оваа директива влегува во сила на 20-иот ден од денот на нејзиното објавување во *Службениот весник на Европската Унија*.

Член 12

Адресати

Оваа директива се однесува на земјите членки во согласност со договорите.

Стразбур, 20 октомври 2010 год.

За Европскиот парламент

Претседател

J. БУЗЕК

За Советот

Претседател

O. ЧАСТЕЛ